

Visst är tobaksförebyggande arbete viktigt, men hur ska man få till det..?

Maria Nilsson, Umeå universitet

”När jag började som rektor kände jag mig otroligt inspirerad av att leda en så viktig verksamhet. Men det är inget lätt jobb, det är många krav ... inifrån ... men mest utifrån ... många man ska göra nöjda. Och var, när ska man hinna få överblicken? Det är klart att jag tycker att det är viktigt att arbeta med tobak ... men det känns som ett arbete utan slut ...”

(rektor , gymnasiet)

En kvalitativ studie bland rektorer

- Maximal variation bland deltagarna
 - Både från skolår 7 – 9 och från gymnasiet
 - 32 – 64 år, median 51
 - Tio män och sex kvinnor
 - Olika delar av landet, från stora och små kommuner

En kvalitativ studie bland rektorer

- Inspelade djupintervjuer
 - 50 till 80 minuter långa
 - På skolan
- Utskrift ord för ord
- Innehållsanalys
- Manifest och underliggande innehåll

Samtalsguidens huvudteman

- Hur ser du på tobaksprevention i skolan?
- Hur ser du på rökning på skolgården, rökfri- alternativt tobaksfri skoltid?
- Vilken är din roll, ditt uppdrag?
- Vad behövs för att lyckas?

Fem teman

Det komplexa
ledaruppdraget

Tobaksfrågan på
distans

Möjliga vägar
och kraft

Det otydliga
engagemanget

Den stora
uppgivenheten

Det komplexa ledaruppdraget

- Dubbel styrning: kommun och stat
- Pedagogisk ledare, personalchef och ekonomichef ... och ...
- Skolan är alltid i förändring
- Många tväruppdrag att leda
- "Det omöjliga uppdraget"
- "Det är mycket stimulerande men ofta tungt"
- Hög arbetsbelastning också med administration/dokumentation
- "Jag är ingen dålig ledare – men var är förutsättningarna?"
- Vill leda och stimulera utveckling
- "Jobbigt att aldrig vara nöjd"

Tobaksfrågan på distans

- Känner till tobakslagen men viss osäkerhet om ansvarsfördelningen
- En del brister i kunskapen om tobak som folkhälsofråga
- Osäker på hur/om det kan påverka inlärning – skolresultat
- Problemet finns men tycker inte att det är så stort
- Detta uppdrag är inte självklart integrerat (tobak)
- Tobaksförebyggande ”väger lättare” än det pedagogiska uppdraget
- ”Det finns flera starka rökare i personalen”
- ”Det har alltid rökts och kommer nog alltid att vara så på skolorna”
- ”Jag har inte säker koll på om tobak tas upp i undervisningen – men det förutsätter jag görs”

Den stora uppgivenheten

- "Vi har tjatat oss blå, vi kommer ingen vart"
- "Många känner motvilja mot att agera poliser"
- Svår fråga i arbetsledarrollen – rökande lärare
- Svårt att få med alla medarbetare
- "Att inte följa lagen känns förstås inte bra – tänker på det men försöker låta bli att tänka på det"
- Obefintligt stöd från huvudmannen – kommunen – ska ändå vara lojala
- "Alla ledare fick plötsligt byta plats med varandra" – kommunens roll
- Ett enormt tryck utifrån

”Alla har rätt att tycka om skolan... alla har gått i skolan och alla vet hur det är... alla har sin sanning. Det står alla fritt att alltid ha sanningen om skolan... Ibland kan man bli vansinnigt trött på det.”

Det otydliga engagemanget

- ”Personligen så vill jag gärna delta i jobbet med att minska ungas rökning men vet inte riktigt hur det ska gå till – så lite blir gjort”
- Det pedagogiska uppdraget väger tyngst
- I det elevsociala arbetet finns mycket annat som prioriteras
- Frågan berörs inte av förvaltningschefen

Möjliga vägar och kraft

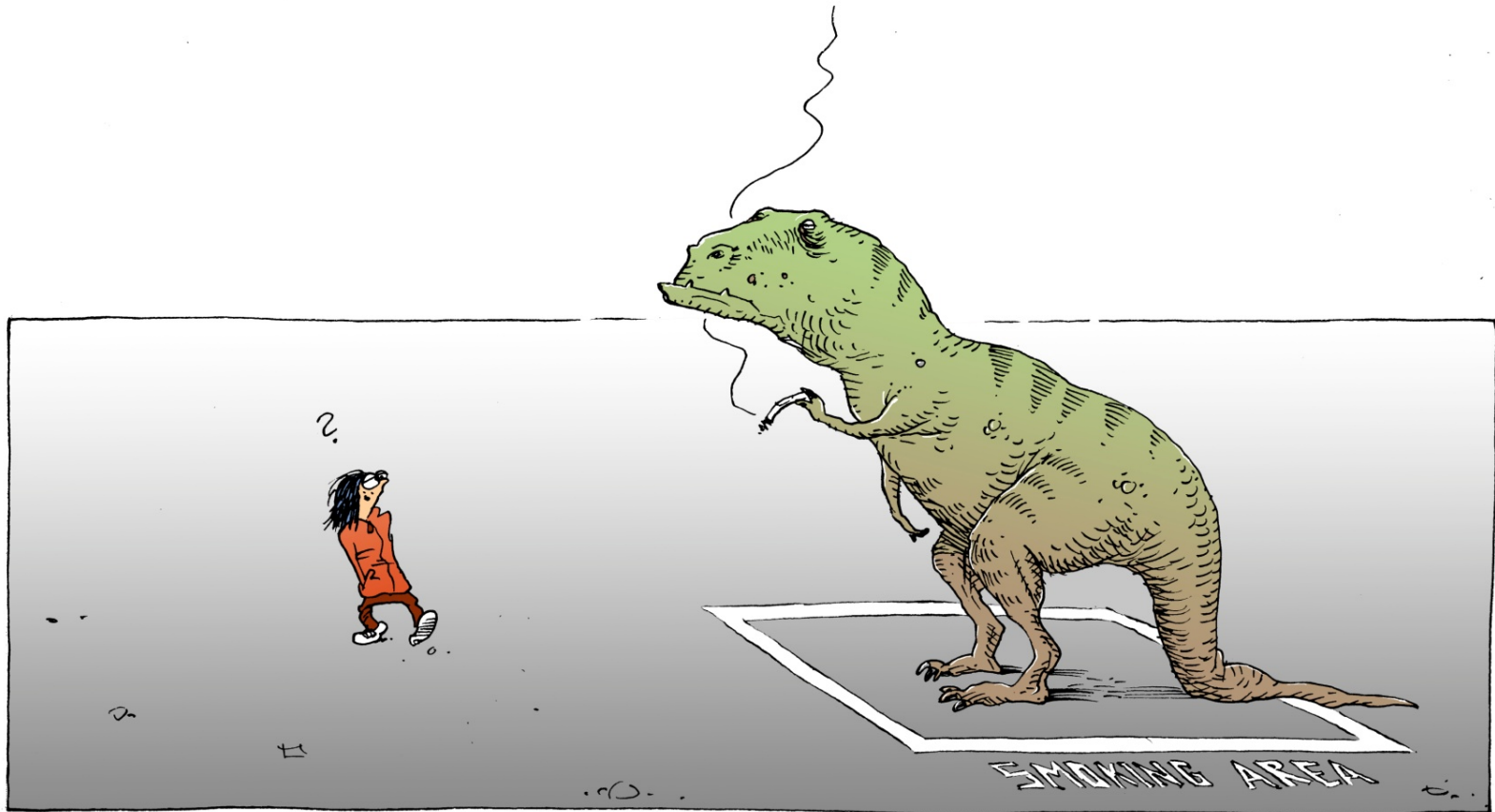
- Stöd – i andra. ”Piloter – synliggöra kollegor som flugit före”
- Nätverk - jobba med kollegor – peppa varandra
- Bevisa ... visa ... de direkta vinsterna – skolans marknadsföringsfördelar, bättre skolprestationer, friskare elever
- Lägga mer resurser på skolan – ”vill kommunen det här så lägg en pott”
- Rektorsutbildningen
- Sveriges skolledarförbund
- ”Utveckla min ledarstil så jag blir tydligare i vilka normer som ska råda hos oss”
- Bli bättre på att delegera

Slutsatser

- Identifiera rektorer som arbetat med frågan och haft framgång
 - låt dem bli förebilder
- Klargör vinsterna i ett skolsammanhang
- Samarbeta med fackliga organisationer
- Ge frågan plats i rektorsutbildningen
- Engagera förvaltningschefer

” Vi har självklart ett ansvar. Jag kan ju aldrig känna mig nöjd så länge en enda av våra elever börjar röka under sin tid hos oss. De metoder vi har använt har uppenbart inte fungerat. Vi måste bli mer kreativa, tänka nytt och lyfta oss i håret ... helt enkelt bestämma oss för att göra en hårdsatsning”

Tack för er uppmärksamhet!

maria.nilsson@epiph.umu.se